

zował wystawę plakatów naukowych ilustrujących aktualne zainteresowania naukowe ośrodków krajowych badaniami w Antarktyce oraz wystawę zdjęć przyrodniczych z Antarktyki autorstwa Kazimierza Sierakowskiego. Zainteresowanie wzbudziły też rysunki i modele stacji wykonane przez studentów Politechniki Gdańskiej.

Redakcja *Poznaj Świat* zorganizowała konferencję prasową sponsorując: wydanie kaset video, informacji na dyskietkach, edycję specjalnego numeru *Poznaj Świat* z mapami Szetlandów Południowych i Zatoki Admiralicji będącymi rezultatem polskich prac kartograficznych.

Dwugodzinna, sprawnie zorganizowana impreza zyskała powszechną sympatię jej uczestników.

Krzysztof Birkenmajer

Polska Akademia Nauk

Instytut Nauk Geologicznych

31-002 Kraków, ul. Senacka 1

JUBILEUSZ 20-LECIA NAUKOWEJ STACJI ANTARKTYCZNEJ PAN im. H. ARCTOWSKIEGO (1977–1997)*

W dniu dzisiejszym mija 20 lat od otwarcia przez kierownika wyprawy prof. Stanisława Rakusę-Suszczewskiego Stacji Naukowej PAN w Zatoce Admiralicji na Wyspie Króla Jerzego w Antarktyce Zachodniej. Stacji, która nosi imię Henryka Arctowskiego — profesora Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, znakomitego uczonego, geologa i geofizyka, uznanego przez badaczy brytyjskich za „ojca geologii antarktycznej”.

Arctowski był kierownikiem naukowym wyprawy do Antarktyki zachodniej na statku „Belgica”, dowodzonym przez por. Adriana de Giralche de Gomery, w latach 1897–1899. Stulecie uczestnictwa w tej wyprawie dwóch Polaków — Henryka Arctowskiego i Antoniego Bolesława Dobrowolskiego — wyprawie, która była pierwszą międzynarodową wyprawą badawczą wysłaną na Antarktydę, będziemy obchodzić w roku przyszłym.

Stacja im. H. Arctowskiego jest drugą polską stacją antarktyczną. Pierwsza została otwarta przez delegata Prezydium PAN prof. Stefana Zbigniewa Różyckiego w styczniu 1959 r., w czasie pierwszej polskiej wyprawy antarktycznej (1958/1959) do Oazy Bungera w Antarktydzie Wschodniej, kierowanej

* Przemówienie przewodniczącego Komitetu Badań Polarnych przy Prezydium PAN na uroczystości jubileuszowej w Warszawie w dn. 26.02.1997 r.

przez doc. Wojciecha Krzemińskiego. Stacja otrzymała imię Antoniego Bolesława Dobrowolskiego. To zaś, że doszło do tej wyprawy i że PAN otrzymała w darze od Akademii Nauk ZSRR budynki w stacji „Oazis”, było zasługą prof. Stefana Manczarskiego, niezmordowanego Sekretarza Naukowego III Międzynarodowego Roku Geofizycznego (1957–1958).

Od początku swojej działalności Stacja im. H. Arctowskiego służyła badaczom przyrody antarktycznej: zoologom, botanikom, meteorologom i klimatologom, oceanologom, geodetom, geologom i paleontologom, geofizykom i przedstawicielom innych specjalności. W zakresie badań biologicznych, ekologicznych i nauk o Ziemi osiągnięto najważniejsze wyniki, a w niektórych dziedzinach dokonano odkryć naukowych o randze światowej.

Zagadnienia naukowe opracowywane dziś w Antarktyce są ściśle powiązane z ochroną środowiska naturalnego. Antarktyda — jako kontynent nie zniszczony przez człowieka, dostarcza wzorców i podstawy odniesienia do wielu procesów naturalnych półkuli południowej, a nawet całego naszego globu. Dla zrozumienia przebiegu tych procesów w Antarktyce, niezbędna jest silniejsza integracja badań biologicznych i nauk o Ziemi w skali krajowej oraz silniejsze niż dotychczas powiązanie polskich badań z międzynarodowymi programami i projektami Naukowego Komitetu Badań Antarktyki (SCAR) — organu ICSU.

Zrozumienie przebiegu procesów naturalnych w Antarktyce, jak zresztą wszędzie na Ziemi, w tym zmian klimatu, nie jest możliwe bez odpowiedniej skali czasowej. Dane z historii Antarktyki dostarczają m.in. badania kolejnych warstw lodu lodowcowego, osadów słodkowodnych i morskich tego obszaru. Rdzeń wiertniczy lodu ze Stacji „Vostok” o długości ponad 2000 m zawiera w sobie historię zmian klimatycznych na Ziemi w ciągu ostatnich 200 000 lat. Dopiero na tle takiej historii możemy ocenić wpływ tzw. gazów cieplarnianych — uwalnianych przez człowieka do atmosfery — na ewentualną zmianę klimatu globalnego.

Jeżeli klimat globalny będzie się ociepiał pod wpływem niewłaściwej i niekontrolowanej działalności człowieka, spowoduje to m. in. wzmożone topienie się lodowców i lądolodów, a w efekcie katastrofalne podniesienie się poziomu oceanu światowego, zalanie miast i osad nadbrzeżnych. Należy pamiętać, że stopienie samego tylko lądolodu Antarktydy spowodowałoby podniesienie się poziomu oceanu światowego o około 65 m.

Zachęcając zatem polskich badaczy polarnych różnych specjalności do ściślejszej współpracy naukowej w Antarktyce, Komitet Badań Polarnych przy Prezydium PAN życzy Stacji im. H. Arctowskiego, w dniu Jubileuszu jej 20-lecia, dalszego rozwoju zintegrowanych badań przyrody Antarktyki, z korzyścią dla nauki polskiej i światowej.